

सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे स्पर्धा

सत्यमेव जयते

केंद्रीय नोडल एजन्सी
ग्रामीण पर्यटन आणि ग्रामीण होमस्टे

पर्यटन मंत्रालय
भारत सरकार

परिचय

1. ग्रामीण होमस्टेला प्रोत्साहन देण्यासाठी भारत सरकारचे पर्यटन मंत्रालय आहे. सोबत ग्रामीण होमस्टेच्या जाहिरातीसाठी नॅशनल स्ट्रॅटेजी लॉच केली. मुख्य उद्देश ग्रामीण होमस्टेला पर्यायी स्वरूप म्हणून प्रोत्साहन देणे निवास.
2. ग्रामीण होमस्टे, मंत्रालयाच्या प्रचार, वाढ आणि विकासाचा चालना देण्यासाठी ग्रामीण होमस्टेसाठी सेंट्रल नोडल एजन्सीद्वारे पर्यटनाचे सर्वोत्तम ग्रामीण आयोजन केले जाईल होमस्टे स्पर्धा. ही स्पर्धा राज्यांच्या भागीदारीने सुरु केली जात आहे, उद्योग आणि इतर पर्यटन भागधारक.
3. ही स्पर्धा ग्रामीण होमस्टेसाठी त्यांचे वेगळेपण दाखवण्यासाठी एक व्यासपीठ म्हणून काम करेल ऑफरिंग, पर्यटकांना कादंबरी आणि आकर्षक निवास पर्याय एकसप्लोर करण्यास अनुमती देते आणि अनुभव
4. सर्वोत्कृष्ट 5 होमस्टे विविध अंतर्गत भारतातील सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे म्हणून ओळखले जातील श्रेणी जास्तीत जास्त तीन नामांकन.
5. निष्पक्षता सुनिश्चित करण्यासाठी, प्रत्येक मालमत्ता स्वतःला जास्तीत जास्त 3 मध्ये नामांकित करण्यास पात्र आहे फक्त श्रेणी.

घरी रहाणे

6. 'होमस्टे' पर्यटकांना निवास आणि अस्सल स्थानिक सुविधा प्रदान करते स्थानिक यजमान समुदायासह अनुभव आणि संवाद.
7. हे नवीन आणि न वापरलेले ठिकाण समजून घेण्याची शक्यता उघडते. पाहुणाही मिळतो गावाची अनोखी जीवनशैली जवळून जाणून घेण्यासाठी. होमस्टे मेच्या सांस्कृतिक बारकावे अनुभवण्यासाठी अतिथींना विविध क्रियाकलाप ऑफर करतात क्षेत्रफळ.

ग्रामीण होमस्टे

8. ग्रामीण गृहस्थाने आणि समुदाय एकमेकांच्या वाढीसाठी पूरक आहेत आणि विकास ग्रामीण गृहस्थाने स्थानिक कला आणि हस्तकलेचे पुनरुज्जीवन करू शकतात, ग्रामीण भागाचा पुनर्विकास करू शकतात आणि ग्रामीण जीवनाला नवसंजीवनी द्या.
9. ग्रामीण आणि शाश्वत पर्यटनाला चालना देण्यासाठी ग्रामीण होमस्टे ही एक उत्तम संधी आहे. मध्ये सामूहिक पर्यटनाच्या विरुद्ध, ग्रामीण होमस्टे कमी प्रमाणात, कमी घनता, लवचिक आणि उत्स्फूर्त हे ग्रामीण यजमान लोकसंख्येला उत्पन्नाचा पर्यायी स्रोत प्रदान करते. हे स्थानिक समुदायांच्या मालकीचे आणि चालवले जाते आणि आर्थिक फायदे थेट जातात त्यांना.

होमस्टेच्या श्रेणी

10. सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे स्पर्धेसाठी खालील श्रेणी ओळखल्या गेल्या आहेत

कोणते होमस्टे नामांकन भरू शकतात

- (i). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - व्हायब्रंट व्हिलेज
- (ii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - ग्रीन
- (iii). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - समुदाय संचालित
- (iv). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - महिला नेतृत्व युनिट
- (v). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - वारसा आणि संस्कृती
- (vi). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - फार्म स्टे
- (vii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - कॉटेज
- (viii). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - आयुर्वेदिक आणि वेलनेस
- (ix). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - व्हर्नाक्युलर आर्किटेक्चर
- (x). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - सर्व समावेशक पद्धती
- (xi). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - क्लस्टर
- (xii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - जबाबदार पद्धती
- (xiii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - ट्री हाऊस
- (xiv). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - व्हिला

11. विविध श्रेणींसाठी व्याख्या आणि पात्रता निकष

(i). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - व्हायब्रंट व्हिलेज.

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी भारतातील दोलायमान गावांमध्ये राहण्याची सोय. 2. सर्व स्टँड-अलोन किंवा खाजगी मालकीचे होमस्टे व्हायब्रंटमध्ये गावांना या श्रेणीत सहभागी होण्याची परवानगी आहे
विशिष्ट पात्रता निकष	1. ग्रामीण होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास चैतन्यशील गावांमध्ये असावे. 2. किमान एक भाड्याची खोली.

(ii).सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे – ग्रीन

व्याख्या	<ol style="list-style-type: none"> 1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी निवास हिरवा किंवा नूतनीकरण करण्यायोग्य आहे होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी चालविण्यासाठी ऊर्जा निवास 2. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास सौर उर्जा किंवा इतर हरित उर्जा वापरावी स्रोत.
विशिष्ट पात्रता निकष	<ol style="list-style-type: none"> 1. ग्रामीण होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास ग्रीन एनर्जी पासून चालवावे स्रोत. 2. ऊर्जेच्या कार्यक्षम वापराने कार्य केले पाहिजे, पाणी आणि बांधकाम साहित्य. 3. कोणतेही टिकाव प्रमाणपत्र असावे. 4. किमान एक भाड्याची खोली.

(iii). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे – समुदाय चालित

व्याख्या	<ol style="list-style-type: none"> 1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी ग्रामीण समुदायाद्वारे संचालित निवास व्यवस्था. 2. स्थानिक समुदायाने सक्रियपणे सहभाग घेतला पाहिजे होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी चालवणे निवास 3. याने अभ्यागतांच्या वाढत्या गरजा पूर्ण केल्या पाहिजेत अनुभवात्मक पर्यटनासाठी.
विशिष्ट पात्रता निकष	<ol style="list-style-type: none"> 1. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास ग्रामीण समाजाचा सहभाग असावा. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास करू शकतात स्थानिक कला आणि हस्तकला पुनरुज्जीवित करा, ग्रामीण भागाचा पुनर्विकास करा आणि ग्रामीण जीवनाला नवसंजीवनी द्या. 3. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास कुटुंबाने चालवले पाहिजे. 4. किमान एक भाड्याची खोली.

(iv). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे – महिला रन युनिट

व्याख्या	<ol style="list-style-type: none"> 1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी निवास व्यवस्था महिला समुदाय चालवते. 2. वैयक्तिक महिलांनी प्रभारी आणि धारण केले पाहिजे होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी चालविण्याची शक्ती निवास
विशिष्ट पात्रता निकष	<ol style="list-style-type: none"> 1. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास स्थानिक महिलांनी चालवले पाहिजे आणि 100% सहभाग असावा स्थानिक महिलांचे. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास युनिटच्या महिलांच्या नावाने नोंदणी करावी कुटुंब 3. किमान एक भाड्याची खोली.

(v). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - वारसा आणि संस्कृती

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी निवास संस्कृती आणि वारसा प्रतिबिंबित क्षेत्रफळ. 2. इंटरिअर्स/डिझाईनिंग/सौंदर्यशास्त्र परावर्तित असावे परिसराचा वारसा आणि संस्कृती.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास स्थानिक सांस्कृतिक आणि वारसा चित्रण पाहिजे क्षेत्र 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास रूपांतरित हेरिटेज इमारत असावी. 3. किमान एक भाड्याची खोली.

(vi). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - फार्म आणि अॅग्री स्टे

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखणे स्वतंत्र फार्म/कृषी यांचा समावेश असलेली निवास व्यवस्था कृषी फार्म जवळ रहा. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था शेतकऱ्यांच्या वैयक्तिक किंवा कुटुंबाने चालवले पाहिजे.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. शेत/शेती मुक्काम कृषी शेताच्या जवळ असावा. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था सेंद्रिय शेतीला प्रोत्साहन दिले पाहिजे. 3. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था युनिट पाहुण्यांसाठी एक क्रियाकलाप म्हणून शेती समाविष्ट करते. 4. किमान एक भाड्याची खोली

(vii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे – कॉटेज

व्याख्या	1. सर्व मनोरंजक होमस्टे/क्लस्टर/ ओळखण्यासाठी वैकल्पिक निवास युनिट समाविष्टीत आहे राहण्यायोग्य खोल्या, स्वयंपाक सुविधा आणि स्वच्छतागृह सुविधा 2. सहसा, लहान वेगळे घर आणि सामायिक खुले जागा
विशिष्ट पात्रता निकष	1.होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था युनिटला छत आणि दगडी भिंत असावी श्रेयस्कर 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था युनिटमध्ये 1 ते 3 शयनकक्ष असावेत.

(viii). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - आयुर्वेदिक आणि वेलनेस

व्याख्या	1. सर्व मनोरंजक होमस्टे/क्लस्टर/ ओळखण्यासाठी पर्यायी निवास युनिट डिझाइन केले आहे. शारीरिक आणि मानसिक क्रियाकलापांची बेरीज प्रदान करा आणि कल्याण वाढवा. 2. सहसा होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास युनिट विविध उपचार प्रदान करते, स्पा, ध्यान इ.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास युनिट विविध प्रदान केले पाहिजे उपचार, स्पा आणि ध्यान स्थान. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास युनिटने सेंद्रिय प्रदान केले पाहिजे अन्न आणि आरोग्य-वर्धक माघार.

	3. किमान एक भाड्याची खोली
--	---------------------------

(ix). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे - व्हर्नाक्युलर आर्किटेक्चर

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी निवासस्थान स्थानिक बांधकाम साहित्य वापरतात आणि स्थानिक वास्तुकला प्रदर्शित करा.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवासस्थान स्थानिक भाषा असावे आर्किटेक्चर. 2. किमान एक भाड्याची खोली.

(x). सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे – सर्वसमावेशक पद्धती

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी सहाय्यक सुविधा असलेले निवास प्रवेशयोग्य पर्यटन.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. कमीत कमी एक प्रवेशयोग्य रूम कॅटरिंग असावे विशेष दिव्यांगांच्या गरजांसाठी. 2. पायाभूत सुविधा, सुविधा आणि उपकरणे असावीत विशेष दिव्यांगांची गरज पूर्ण करणे.

(xi). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे – जबाबदार पद्धती

व्याख्या	1. सर्व होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी ओळखण्यासाठी जबाबदार आणि टिकाऊ वापरून निवास पर्यटन पद्धती. 2. पद्धतींमध्ये इको-फ्रेंडली पद्धतींचा समावेश असावा, उर्जेचे अक्षय स्रोत इ.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. युनिटने नूतनीकरणीय उर्जेच्या पद्धती वापरल्या पाहिजेत पिढी. 2. युनिटने एकल वापर नसलेल्या प्लास्टिकचे पालन केले पाहिजे सराव. 3. युनिटने स्थानिक पातळीवर बनवलेल्या वापराचा जास्तीत जास्त वापर केला पाहिजे उत्पादने 4. युनिटमध्ये संसाधन व्यवस्थापन संयंत्रे असावीत जसे पाणी आणि कचरा पुनर्वापर संयंत्र, कचरा व्यवस्थापन वनस्पती इ. 5. किमान एक भाड्याची खोली

xii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे - ट्री हाऊस

व्याख्या	1. होमस्टे/पर्यायी निवास व्यवस्था असावी च्या खोड किंवा फांद्यांच्या जवळ किंवा त्यांच्यामध्ये बांधले जाऊ शकते एक किंवा अधिक प्रौढ झाडे. 2. होमस्टे/पर्यायी निवास व्यवस्था असावी लाकडी चौकट आहे.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. ट्री हाऊस होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी राहण्याची व्यवस्था झाडाजवळ बांधली पाहिजे. 2. होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास क्लस्टरमध्ये असावे. 3. किमान प्रत्येक युनिट 1 ट्री हाऊस प्रदान करते.

(xiii). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे – व्हिला

व्याख्या	1. मान्यताप्राप्त होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास मोठ्या प्रमाणात स्वतंत्र असावे बंगला किंवा व्हिला, वॉशरूमसह 2 खोल्या आहेत पूर्णपणे भाड्याने.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. प्रत्येक खोली वॉशरूमसह संलग्न असावी. 2. युनिट्समध्ये किमान 2 भाड्याच्या खोल्या असाव्यात.

(xiv). सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे – क्लस्टर

व्याख्या	1. होमस्टे क्लस्टरची मान्यताप्राप्त संख्या होमस्टे/ क्लस्टर/ पर्यायी निवास व्यवस्था एका विशिष्ट गावाच्या आत स्थित थीम.
विशिष्ट पात्रता निकष	1. होमस्टे क्लस्टरची मान्यताप्राप्त संख्या होमस्टे/ क्लस्टर/ पर्यायी निवास व्यवस्था एका विशिष्ट गावाच्या आत स्थित थीम.. होमस्टे क्लस्टरमध्ये किमान 3 असावेत होमस्टे 2. क्लस्टर फक्त एका विशिष्ट गावातच असावे

12. फायदे

पर्यटन मंत्रालय प्रत्येक श्रेणीतील सर्वोत्तम पाच होमस्टेला मान्यता देईल. मंत्रालय पर्यटन मान्यताप्राप्त होमस्टेच्या पुढील वाढीसाठी मार्गदर्शन, समर्थन आणि सुविधा देईल. प्रत्येक श्रेणीतील राष्ट्रीय मान्यताप्राप्त ग्रामीण होमस्टे वर वैशिष्ट्यीकृत केले जाईल. पर्यटन मंत्रालय, भारत सरकारचे वेगवेगळे पोर्टल/हॅंडल/वेबसाइट. क्षमता बांधणीच्या कौशल्यांमधील अंतर भरून काढण्यासाठी प्रशिक्षण आणि कौशल्य वाढीचे प्रशिक्षण दिले जाईल. ग्रामीण होमस्टेचे मालक/होस्ट/कर्मचारी. मंत्रालय सार्वजनिक-खाजगीलाही प्रोत्साहन देईल. अशा होमस्टेच्या विकासासाठी सहकार्य.

13. स्पर्धेची उद्दिष्टे

स्पर्धेची उद्दिष्टे आहेत:

- (i). साठी प्रायोगिक पर्यायी निवास म्हणून ग्रामीण होमस्टेला प्रोत्साहन देणे ग्रामीण पर्यटनाचा विकास.
- (ii). मॉडेल होमस्टे क्लस्टरस ओळखणे आणि विकसित करणे.
- (iii). वाढीसाठी उद्योजकता, उपजीविका आणि रोजगार संधी वाढवणे आणि पर्यटनाच्या माध्यमातून विकास.
- (iv). ग्रामीण होमस्टेच्या विकासातील आव्हाने आणि संधी समजून घेणे भारतात पर्यायी निवास म्हणून.
- (v). होमस्टेसाठी राष्ट्रीय सर्वोत्तम पद्धती ओळखणे.

14. पात्रता निकष

सर्व श्रेणींसाठी सामान्य मार्गदर्शक तत्त्वे खालीलप्रमाणे आहेत:

- (i). होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था ग्रामीण भागात असावी.
- (ii). येथे होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास व्यवस्था चालू असणे आवश्यक आहे किमान एक वर्ष.
- (iii). होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवासाची नोंदणी केलेली असावी राज्ये/U.T.
- (iv). होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास आणि होस्ट/मालक विनामूल्य असावेत कोणत्याही कायदेशीर विवादातून.
- (v). होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवास यासाठी जास्तीत जास्त ३ पर्यंत अर्ज करू शकतात श्रेणी
- (vi). होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी निवासासाठी योग्य प्रवेशयोग्यता.
- (vii). अर्ज फक्त इंग्रजी भाषेतच स्वीकारले जातील.

15. मूल्यमापनाची प्रस्तावित क्षेत्रे

सर्व श्रेण्यांसाठी मूल्यमापनाची सामान्य क्षेत्रे, आणि प्रत्येक निर्दिष्ट श्रेणी वाहून घेईल विशिष्ट मुद्दे/मूल्यांकनाचे क्षेत्र.

- (i). विकल्या गेलेल्या रात्रीची संख्या
- (ii). मूलभूत किमान आवश्यकता (राज्य नोंदणीनुसार)
- (iii). निवास युनिट्सची गुणवत्ता.
- (iv). लागू श्रेणींसाठी प्रासंगिकता.
- (v). आरामदायी निवास सुविधा.
- (vi). युनिटची सुरक्षा आणि सुरक्षा.
- (vii). स्वच्छता आणि स्वच्छता.
- (viii). आदरातिथ्य मानके.
- (ix). स्थानिक कला, संस्कृती, परंपरा इत्यादी जपण्यात योगदान.
- (x). सहभागींनी होमस्टे/क्लस्टर/पर्यायी अपलोड करणे अनिवार्य आहे निवडलेल्या श्रेणीसाठी विशिष्ट निवास चित्रे आणि व्हिडिओ.
- (xi). सर्व प्रश्नांची उत्तरे देणे अनिवार्य आहे.

16. टप्पे

सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टे स्पर्धा तीन टप्प्यात असेल:

(i). जिल्हा स्तरावर

(ii). राज्यस्तरीय

(iii). राष्ट्रीय स्तरावर

17. मूल्यमापन प्रक्रिया -

मूल्यांकन प्रक्रिया खालीलप्रमाणे असेल:

स्टेज 1	अर्ज
स्टेज 2	जिल्ह्यांद्वारे पुनरावलोकन आणि मूल्यमापन
स्टेज 3	प्रत्येक श्रेणीतील सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे अर्जाची निवड जिल्हे
स्टेज 4	त्येक श्रेणीतील सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टे अर्जाची निवड राज्ये/U.Ts.
स्टेज 5	MoT राज्य निवडीचे पुनरावलोकन करा आणि सर्वोत्तम ग्रामीण होमस्टेचे मूल्यांकन करा प्रत्येक श्रेणीतून.
स्टेज 6	विविध श्रेणींमध्ये सर्वोत्कृष्ट ग्रामीण होमस्टेची घोषणा.